

формування геопросторового мислення в учнів. Визначено, що геопросторове мислення – це здатність дитини пізнавати локальний, регіональний, національний і глобальний виміри історичних подій, явищ і процесів, розуміти взаємозв'язок політичного, економічного, соціокультурного розвитку суспільства і навколишнього середовища.

Виявлено, що геопросторове мислення зумовлює розвиток освітніх практик семикласників, зокрема: використання історичної карти як важливого джерела для опису / аналізу середньовічних подій, явищ і процесів, визначення їх етапів, перебігу, значення для минулого й сьогодення; дослідження різних джерел інформації для характеристики геочинників V–XV століть, які впливали на заняття людей, визначали тенденції політичного, соціально-економічного, культурного розвитку України, Європи, світу.

Розглянуто шляхи формування геополітичного мислення в підручниках історії для 7 класу Нової української школи. Установлено, що авторськими колективами: О. І. Пометун, О. В. Дудар, Н. М. Гупан «Історія України», О. І. Пометун, Ю. Б. Малієнко, О. В. Дудар «Всесвітня історія» розроблено систему відповідних компетентнісних завдань:

- аналіз історичних джерел для характеристики діяльності людини у природно-географічному середовищі в середньовічну добу; участь у дискусіях, пов'язаних з процесом освоєння людиною нових просторів у V–XV століттях;
- перетворення інформації з історичних і географічних карт, іншого умовно-графічного матеріалу в текстову форму і навпаки для визначення просторових меж історичних подій, явищ і тенденцій, колонізаційних і міграційних процесів середньовічної епохи в Україні, Європі, світі;
- використання цифрових технологій для пошуку, класифікації, поширення інформації, пов'язаної з геопросторовими дослідженнями середньовічної доби;
- дослідження візуальних джерел для пояснення особливостей освоєння і перетворення людиною природи в V–XV століттях; визначення належності середньовічних господарських об'єктів, культурно-історичних пам'яток до географічних, етнографічних та історичних регіонів, країн, цивілізацій України, Європи, світу.

Обґрунтовано, що розуміння дитиною взаємозалежності історичних подій, явищ, процесів і природно-географічного середовища є важливим чинником формування геопросторового мислення, досягнення обов'язкових результатів навчання учнів у громадянській та історичній освітній галузі.

Критерії оцінювання дослідницьких завдань з історії

І. В. Мороз,

*науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

У ході дослідження теми «Проектування змісту і методика навчання учнів 7–9 класів історії та громадянської освіти» було проаналізовано підходи до

оцінювання результатів дослідницької діяльності школярів і визначено основні критерії оцінювання дослідницьких завдань з історії.

Оцінювання розглядається не лише як засіб фіксації досягнень, а як важливий складник формування дослідницької компетентності, що підтримує розвиток саморефлексії, усвідомлення власного поступу й формування навчальної мотивації.

Встановлено, що ефективна система оцінювання має ґрунтуватися на чітких, зрозумілих і прозорих критеріях, які дають змогу визначити рівень виконання завдання, забезпечують зворотний зв'язок і сприяють розвитку навичок самооцінювання та взаємооцінювання. Вона має враховувати не лише кінцевий результат, а й процес виконання завдання – від постановки проблеми до представлення результатів дослідження.

Визначено, що до основних критеріїв оцінювання дослідницьких завдань належать: розуміння завдання та логіка роботи; історична достовірність; самостійність; аргументованість висновків; творчість і креативність у форматі подання; якість презентації та комунікації результатів; робота в команді (для групових завдань); рефлексія й усвідомлення власного досвіду; ціннісне ставлення до історичного матеріалу.

Обґрунтовано, що у практиці навчання критерії можуть варіюватися залежно від типу завдання (індивідуальне, парне, групове), форми представлення результату (есе, презентація, сторітелінг, інфографіка, відео тощо) та тривалості виконання. Для короткочасних завдань (один урок або його частина) достатньо застосувати 3–4 критерії, тоді як для довготривалих проєктів доцільно враховувати як процес, так і кінцевий результат. Такий підхід забезпечує гнучкість системи оцінювання й узгодженість із навчальними цілями.

Важливо, щоб критерії оцінювання були зрозумілими для учнів і узгоджувалися з ними до початку виконання дослідницького завдання. Їх використання в процесі самооцінювання та взаємооцінювання сприяє розвитку рефлексивного мислення, підвищує відповідальність за результати навчання, зміцнює мотивацію та формує атмосферу довіри в освітньому середовищі.

Отже, вдало сформульовані критерії оцінювання є не лише інструментом контролю, а й засобом педагогічної підтримки, який відображає зростання учня як дослідника. Вони допомагають переорієнтувати освітній процес із контролю результату на оцінювання поступу, стимулюють розвиток самостійності, критичного мислення та усвідомлення цінності власної пізнавальної діяльності.

Методичні вимоги до формулювань дослідницьких завдань з історії

П. В. Мороз,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
докторант Інституту педагогіки НАПН України

У ході дослідження теми «Проектування змісту і методика навчання учнів 7–9 класів історії та громадянської освіти» визначено основні підходи до методичного